

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Природничий факультету
Кафедра туризму

СИЛАБУС

Обов'язкової /вибіркової навчальної дисципліни

Заповідна справа (BB2.2.09)

(назва дисципліни, шифр за навчальним планом)

освітньої програми «Туризм»

(назва)

галузі знань 24 Сфера обслуговування

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 242 Туризм

(код і назва спеціальності)

освітнього рівня бакалавр

(бакалавр/магістр)

3, V семестр

(рік вивчення дисципліни за навчальним планом, семестр)

I. Опис дисципліни

Навчальне навантаження з дисципліни	Методи навчання і форми контролю	
Кількість кредитів -4	Методи навчання: словесні, наочні, практичні, проблемно-пошукові, самостійна робота, логічні (аналіз та синтез, індукція та дедукція, моделювання), інтерактивні, наукові (пошук та аналіз інформаційних джерел, формулювання висновків)	
Загальна кількість годин -120		
<i>Денна</i>		<i>Заочна</i>
Лекції:		
34		12
Семинарські (практичні) заняття:		
17		4
Лабораторні заняття:		
Самостійна робота:		
69		100
Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
51/69	16/100	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 3 - самостійна робота 4	Форма підсумкового контролю: залік	
Мова навчання - українська		

Предмет вивчення навчальної дисципліни природні ландшафти, їх компоненти, заповідні мережі, екомережі наукові засади заповідної справи, роль природно-заповідних об'єктів у природних регіонах, їх естетичне, туризмознавче та соціально-екологічне значення.

Міждисциплінарні зв'язки «Туризмознавство», «Краєзнавство», «Організація сфери туристичних послуг», «Сільський зелений туризм»

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою є засвоєння майбутніми фахівцями туристичної сфери необхідного мінімуму знань, про теоретичні та практичні основи, нормативно-правове та інституційне забезпечення заповідної справи та формування у них навичок із охорони та туристичного використання об'єктів та територій природно-заповідного фонду.

Завданнями вивчення дисципліни “**Заповідна справа**” є сформувати у студентів систему знань з питань охорони природи, понять, об'єктів і територій природно-заповідного фонду, їх класифікації; природоохоронних підзаконних актів та міжнародних угод і конвенцій, ратифікованих Україною. Надати інформацію про Червону книгу України, міжнародні червоні списки, Зелену книгу України. найвідоміші та найвизначніші території ПЗФ України .:

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p>знати: загальні засади розвитку і функціонування заповідної справи, основи її реалізації в Україні, міжнародні регламенти ведення заповідної справи</p> <p>вміти: розробляти заходи щодо поновлення екосистем, попередження збитків та мінімізації шкоди, визначення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд</p>	<p><i>Інтегральна компетентність</i></p> <p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері охорони довкілля, туристичного природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов</p>
2.	<p>знати: роль природно-заповідних об'єктів у природних регіонах, ботанічну значимість ПЗТ та критерії її оцінювання, екологічну роль ПЗТ в природних регіонах, їх естетичну, туризмознавчу та соціально-екологічну роль.</p> <p>вміти: орієнтуватися у законодавчій базі розвитку заповідної справи в Україні, міжнародній програмі “Людина і біосфера”, міжнародних природоохоронних конвенціях та угодах</p>	<p><i>Загальні компетентності</i></p> <p>Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук, збалансованого природокористування, здатність до опанування міжнародного і вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем з метою оптимізації туристичного природокористування</p>
3.	<p>знати: форми і методи проведення туристсько-рекреаційної еколого-виховної діяльності, культурно просвітницької роботи</p> <p>вміти: проводити природоохоронну пропаганду через періодичні видання, телебачення, радіо, музейно-екскурсійні форми, організувати та проводити природоохоронні акції, дружини з охорони природи, екологічні клуби, гуртки, малих "академій", використовувати народні традиції та фольклорні свята у справі охорони природи.</p>	<p><i>Фахові компетентності спеціальності</i></p> <p>застосовувати основні закономірності безпечних ресурсоефективних і екологічно-дружніх технологій при організації туристичної діяльності, здійснювати науково обґрунтовані заходи щодо запобігання забрудненню довкілля в сфері туризму</p>

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться
4 кредитів ЄКТС 120 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин денна форма навчання					Кількість годин заочна(вечірня) форма навчання				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
	Модуль 1. Теоретично – методологічні основи заповідної справи	20	13	7		25	6	4	2		37
	Тема 1. Предмет заповідної справи.	6	4	2		8	2	2			12
	Тема 2. З історії заповідної справи.	7	5	2		8	2	1	1		12
	Тема 3. Міжнародні, національні та регіональні програми збереження природи.	7	4	3		9	2	1	1		13
	Модуль 2. Функціонально – просторовий аналіз заповідної і екологічної мереж України.	31	2	10		44	10	8	2		63
	Тема 4. Біосферні та природні заповідники.	6	4	3		9	2	1	1		13
	Тема 5. Національні природні та регіональні ландшафтні парки.	6	4	3		9	2	2			13
	Тема 6. Заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.	7	5	2		9	2	1	1		12
	Тема 7. Штучно створені заповідні об'єкти: ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки, парки–пам'ятки садово-паркового мистецтва.	6	4	2		8	2	2			12
	Тема 8. Напрями, форми і методи туристсько- рекреаційної діяльності і природоохоронного просвітництва на базі заповідних територій.	6	4	2		9	2	2			13
	Разом:	51	34	17		69	16	12	4		100

IV. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

Модуль 1. Теоретично – методологічні основи заповідної справи

Тема 1.1. Предмет заповідної справи. Поняття прозаповідну справу як навчальну дисципліну і науковий напрям, про природні ландшафти, їх компоненти, заповідні мережі, екомережі як об'єкт вивчення ЗС. Наукові засади заповідної справи, напрямки наукових досліджень. Значення та роль природно-заповідних об'єктів у природних регіонах, критерії її оцінювання. Екологічна роль ПЗТ в природних регіонах, їх естетичне, ресурсознавче та соціально-екологічне значення.

Тема 1.2. З історії заповідної справи. Зародження ідей охорони ландшафтів, пам'яток природи на науковій основі, Активістів природоохоронного руху в Західній Європі, проникнення нових ідей природозаповідання у Східну Європу. Вклад Г. Кожевнікова, Й. Пачоського, В. Шафера, М. Мельника у формування перших природозаповідних об'єктів в Україні. Основні етапи розвитку заповідної справи в Україні. Вклад наукових товариств, громадських організацій, вчених у розбудову заповідної мережі.

Тема 1.3. Міжнародні, національні та регіональні програми збереження природи. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди, всеєвропейська стратегія збереження ландшафтного і біотичного різноманіть, загальнодержавна програма формування національної екомережі. Етапи реалізації програми формування регіональних екомереж в Україні, підходи щодо формування основних структурних елементів, їх територіальної організації в межах єдиної національної екомережі.

Модуль 2. Функціонально – просторовий аналіз заповідної і екологічної мереж України.

Тема 2.4. Біосферні та природні заповідники. Положення про біосферний заповідник, резерват, природний заповідник України. Завдання заповідників, науково-дослідна робота. Літопис природи та його структуру. Характеристика особливостей природи Поліського, "Медобори", Ялтинського природних, Асканія-Нова, Карпатського біосферних заповідників. Просторова приуроченість мережі існуючих та перспективних біосферних та природних заповідників України.

Тема 2.5. Національні природні та регіональні ландшафтні парки. Концепція розвитку

національних парків в Україні. Типологія НПП за ступенем рекреаційного навантаження. Формування мережі НПП і РЛП в Україні. Характеристика особливостей природи Шацького, "Синевір", "Кременецькі гори", Азово-Сиваського НПП. Перспектива розвитку НПП і РЛП в Україні до 2025 року, їх роль і місце в системі національної екомережі, розвитку туризму і рекреації, ековиховної і просвітницької діяльності. Характеристика регіональних ландшафтних парків: Сеймського, "Дністровський каньйон", Краматорського, "Мальованка", Тилігульського. Перспективні РЛП їх місце і роль у регіональній екомережі, розвитку короткотривалої рекреації і зеленого туризму.

Тема 2.6. Заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Положення про заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Типологія заказників та пам'яток природи в залежності від характеру, мети організації та необхідного режиму охорони. Характеристика ландшафтних, лісових, ботанічних, загально-зоологічних, орнітологічних, ентомологічних, іхтіологічних, гідрологічних, палеонтологічних та геологічних заказників та комплексних, ботанічних, зоологічних, гідрологічних і геологічних пам'яток природи, заповідних урочищ на краєзнавчому матеріалі. Перспектива розвитку об'єктів цих категорій природозаповідання, їх роль і місце в регіональній екомережі та екскурсійному туризмі.

Тема 2.7. Штучностворені заповідні об'єкти: ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Положення про дані

категорії природозаповідання. Ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки пам'ятки садово-паркового мистецтва як рукотворні заповідні об'єкти багатофункціонального значення. Характеристика ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Перспектива розвитку і місце даних категорій природозаповідання у регіональній екомережі. Їх навчально-просвітницька, пізнавальна, науково-дослідницька, естетична роль та місце в системі пізнавальної рекреації і екскурсійного туризму.

Тема 2.8. Напрями, форми і методи туристсько-рекреаційної діяльності і природоохоронного просвітництва на базі заповідних територій. Форми і методи проведення туристсько-рекреаційної діяльності Екологічна освіта і еколого-виховна діяльність, культурно просвітницька робота. Природоохоронна пропаганда через періодичні видання, телебачення, радіо, музейно-екскурсійні форми, наочну агітацію. Організація і проведення природоохоронних акцій, проектів. Організація дружини з охорони природи, екологічних клубів, гуртків, малих "академій". Шефство шкіл, навчальних закладів за заповідними територіями і об'єктами. Використання народних традицій, фольклорних свят у справі охорони природи.

V. Завдання до самостійної роботи студентів та форми контролю за їх виконанням

№ з/п	Назви модулів і тем	Зміст завдань до СРС	Форми виконання/звітності
	<p>Модуль1. Рекреаційна діяльність у межах природно-заповідного фонду.</p> <p>Тема1. Допустимі норми антропогенного навантаження у різних типах екосистем.</p> <p>Тема2.Збереження та відновлення етнічних традицій оптимального природокористування.</p> <p>Тема 3. Освітньо-виховна діяльність.</p>	<p>Поняття про екологічне нормування: концепція, основні об'єкти та показники.</p> <p>Роль культури, традицій, виховання, релігії у ставленні до природи та виникненні етноекологічних колізій</p>	<p>Доповіді, усне опитування.</p> <p>Ділова гра, тестування Індивідуальні творчі завдання.</p> <p>Усне опитування.</p> <p>Тестування. Самостійна робота.</p>

VI. Контроль якості знань студентів

6.1 Форми і методи поточного контролю та критерії оцінювання знань студентів (розподіл балів за кожен вид навчальної роботи студентів протягом семестру)

Поточний контроль та оцінювання виконання завдань на практичних заняттях, оцінювання контрольних модульних робіт, виконання творчих індивідуальних завдань. Шкала оцінювання: національна та ECTS. Критерії оцінювання.

Оцінювання знань студентів на основі даних поточного контролю знань відбувається:

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів за дидактичну одиницю	Кількість практичних робіт тощо	Загальна кількість балів
1	2	3	4	5
1	Виконання практичних робіт	6	8	48
2	Підсумковий тест	5	2	10

3	Реферат	12	1	12
4	Модульна контрольна робота	15	2	30
Результати поточного контролю				100
Залік				100
Підсумкова оцінка				100

6.2 Форми і методи підсумкового контролю та критерії оцінювання знань студентів
Підсумковий контроль, залік у III семестрі.

Рівень	Характеристика відповідей студента	
	на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
Низький	Студент не усвідомлює змісту питання, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Найявна відсутність умінь міркувати.	Обсяг висвітлених питань менше 50%. У студента відсутня уява, необхідна для висвітлення питань.
Задовільний	Відповіді на питання носять фрагментарний характер, відтворення знань здійснюється на рівні запам'ятовування. Студент поверхово володіє умінь міркувати.	Обсяг висвітлених питань у межах 50-70%. Студент погано володіє засобами відтворення властивостей предметів, явищ, процесів.
Достатній	У відповідях на питання допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Студент демонструє розуміння навчального матеріалу і прагне логічно розмірковувати при відповіді.	Обсяг правильно висвітлених питань більше 75%. Відповідь містить окремі неточності і незначні помилки.
Високий	Студент дає повну і розгорнуту відповідь на питання. Його відповідь характеризується логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них.	Обсяг правильно висвітлених питань дорівнює 100%. Кожне висвітлене питання супроводжується ґрунтовним поясненням.

Сума балів за навчальну діяльність	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	високий: відмінно	зараховано
80-89	B	достатній: добре	
70-79	C	низький: задовільно	
65-69	D		
60-64	E		
35-39	FX	незадовільний (з можливістю повторного складання)	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільний (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу.

Базова

1. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – К.: 2003. 306 с.
2. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: Навч. Посіб. – Х.: НЦУЗУ, 2013. 204 с.
3. Гринчишин Н.М. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / Н.М.Гринчишин. –Львів: ЛДУ БЖД, 2008. 224 с.
4. Давиденко В.М. Заповідна справа : навч. посіб. / В.М. Давиденко. –Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2001. –140 с.
5. Екологічне законодавство України. –Х. : ТОВ «Одіссей», 2002. 928с.
6. Заповідна справа : навч. посіб. / Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В.Д. СОЛОДКИЙ, Ю.Г. МАСІКЕВИЧ [та ін.]. –Харків: НТУ «ХПІ», 2002. 240с.
7. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / С.Ю. Попович. –К. : Арістей, 2007. –480 с.
8. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення / Гол. ред. К.М. Ситник. К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. 332с.
9. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / О.В. Решетюк. –Чернівці: Рута, 2007. 100 с.16.
10. Решетюк О.В. Заповідна справа: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Ч. 2 / О.В. Решетюк. –Чернівці: ЧНУ, 2008. 232 с.
11. Фурдичко О.І. Заповідна справа в Україні : підручник / О.І. Фурдичко, В.К. Сівак, В.Д. Солодкий. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.
12. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем : монографія / Л.П. Царик. –Тер-нопіль: «Підручники і посібники», 2009. 320 с.
13. Закон України “Про природно-заповідний фонд” (від 16 червня 1992 р., № 2456-ХІІ зі змінами). <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-12>.
14. Закон України “Про Червону книгу” (від 7 лютого 2002 р., № 3055- ІІІ). <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3055-14>.
15. Червона книга України. Тваринний світ. – К., 2009.
16. Червона книга України. Рослинний світ. – К., 2009.
17. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (переклад українською мовою). Київ:Авалон, 1998. 52 с.
18. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків. / За ред. Т.Л. Андрієнко. К.: Академперіодика, 2002. 103 с.

Допоміжна

1. Борейко В.Е. История заповедного дела в Украине. Киевскийэколого-культурный

- центр, К., 2002. – 272 с.
2. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: Навч. Посібник. Рівне:РДТУ, 2000. – 239 с.
 3. Закон України “Про тваринний світ” (від 3 березня 1993 р., № 3042-ХІІ зі змінами).
 4. Закон України “Про рослинний світ” (від 9 квітня 1999 р., № 591-ХІV).
 5. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідкове видання. Ужгород: підприємство „Ліра”, 2002. – 312 с.
 6. Концепція екологічної освіти. Проект. Київ, 2002.- 32 с.
 7. Природно-заповідний фонд: земельні питання (посібник) / За ред . О.Кравченко. – Вид-во «Компанія Манускрипт» - Львів, 2017.- 104 с.
 8. Стеценко М.П., Попович С.Ю. Транскордонні природно-заповідні території і перспективи створення в Україні. // В: «Развитие системы межгосударственных особо охраняемых природных территорий». Киев, 1996 - С.93-97.
 9. Стойко С.М. Екологічне обґрунтування організації на Розточчі Польсько-Українського біосферного резервату та програма його діяльності. // В: “Лісівничі дослідження на Україні”. Львів, 1996. - С.178-184.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua/laws/> - сторінка законодавства України. <http://www.menr.gov.ua/> - сторінка Міністерства екології та природнихресурсів України.
2. <http://www.menr.gov.ua/about/strategy> Стратегія державної екологічноїполітики України на період до 2020 року
3. <http://unesco.org.ua/> - сторінка Національної комісії України у справахЮНЕСКО
4. <http://www.coe.int/> - сторінка Ради Європи.
5. <http://www.nature.coe.int/> - сторінка Центру Natura при Раді Європи. <http://unesco.org/mab> сторінка Програм ЮНЕСКО „Людина і біосфера”,

VIII. Інформація про викладача (ів)

Викладачі	Лекційні заняття	Практичні (семінарські, лабораторні)
Прізвище, ім'я, по батькові	Буличева Тамара Валентинівна	Буличева Тамара Валентинівна
Профіль викладача на сторінці кафедри/факультету	http://fpgoe.npu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Буличева Т.В.pdf	http://fpgoe.npu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Буличева Т.В.pdf
Електронна адреса	lilacsky53@gmail.com	lilacsky53@gmail.com
Контактний телефон	0958439024	0958439024

IX. Організаційні вимоги з вивчення навчальної дисципліни

(політика навчальної дисципліни)

9.1. *Вимоги до роботи студентів під час проведення навчальних занять з курсу (відвідування занять, етика поведінки під час занять, відпрацювання пропущених занятьтощо);*

Вивчення навчальної дисципліни “Дитячо-юнацький туризм” потребує: відвідування лекцій та лабораторних занять; підготовки до лабораторних занять; виконання всіх завдань згідно з навчальним планом; роботи в інформаційних джерелах;

опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, а також картографічного матеріалу, комп'ютерних файлів тощо. Підготовка та участь в аудиторних заняттях передбачає ознайомлення з програмою навчальної дисципліни й питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспектів лекцій, а також матеріалів, викладених у підручниках, довідниках, науковій літературі, атласах, виробничих звітах, та електронних матеріалів тощо. Виконання лабораторних та індивідуальних завдань повинно за формою та змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату. Присутність студентів на аудиторних заняттях обов'язкова; важливою також є їхня участь в обговоренні всіх питань теми. Пропущені заняття потрібно відпрацювати. Це ж стосується студентів, які не виконали необхідні завдання. Слід дотримуватись певних правил поведінки на заняттях (не запізнюватись на заняття; вимикати мобільні телефони). Отже, здобувач вищої освіти повинен дотримуватись навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватись дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Студент повинен знати, що викладання запропонованої навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових досягнень. Порушеннями академічної доброчесності вважають таке: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з університету; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.